

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר דתיים עצמאיים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון	—	פיוט ושירת ימי הביניים	(12×2)	—	24	נקודות
פרק שני	—	מחזה	(20×1)	—	20	נקודות
פרק שלישי	—	שירה חדשה	(12×2)	—	24	נקודות
פרק רביעי	—	פרוזה (סיפור חסידי, סיפור קצר)	(10×2)	—	20	נקודות
פרק חמישי	—	נובלה וספרות מתורגמת	(12×1)	—	12	נקודות
		סה"כ		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון — פיוט ושירת ימי הביניים (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-4 (לכל שאלה — 12 נקודות).

פיוט ושירת ימי הביניים

1. ובכן גדולים מעשי אלקינו / ר' אלעזר הקליר

לפניך שתיים מן המחרוזות בפיוט "ובכן גדולים מעשי אלקינו". קרא אותן, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהן.

מעשה אנוש: תחרות רחמיו, / שקר נאמיו,
רבים אשמיו, / קצר ימיו,
איך יתגאה אנוש כחציר ימיו?

מעשה אלקינו: המכיר עולמי עד, / וסופר ומונה עדי עד,
זיו מושבו נועד, / חלד צופה במסעד,
לכן יתגאה המביט לארץ ותדעד!

- א. בשתי המחרוזות יש אזכורים מן התנ"ך המסייעים לתיאור האדם והקב"ה. ציין אזכורים אלה, והסבר מה אפשר ללמוד מהם על האדם ועל הקב"ה. (8 נקודות)
- ב. סימני הפיסוק בסיום של כל מחרוזת מסייעים בבניית הרעיון המרכזי בפיוט. הסבר והדגם קביעה זו. (4 נקודות)

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

שְׁאֵלוֹנִי שְׁעָפִי הַתְּמָהִים / ר' שלמה אבן גבירול

שְׁאֵלוֹנִי שְׁעָפִי הַתְּמָהִים: / לְמִי תְרוּץ כְּגִלְגָּלִי גְבָהִים?
 לֹא-לִי חַיִּי תְשׁוּקָת מֵאֲנִי / וְנִפְשִׁי עִם בְּשָׂרִי לֹא כְמָהִים!
 מְשׁוֹשִׁי גַם מָנֹת כּוֹסֵי וְעוֹשִׁי, / אֲשֶׁר עֵת אֲזַכֶּרָה אוֹתוֹ – וְאֵהִים.
 הִינֵעֵם טוֹב לְנִשְׁמָתִי עַדִּי כִי / תִּבְרַךְ שֵׁם אֱ-לֹהֵי הָאֱ-לֹהִים?

א. לשיר זה מבנה של דר־שית. מי הדוברים בו? הסבר את הרעיון הבא לידי ביטוי בדו־שית.

(6 נקודות)

ב. בחר בשניים מן האמצעים האמנותיים האלה: מצלול, מילים נרדפות,

שאלה רטורית (בבית האחרון בשיר), והסבר את תרומתם בעיצוב הרעיון המרכזי בשיר.

(6 נקודות)

3. אֲשָׁכִים לְבֵית הַשֵּׁר / ר' אברהם אבן עזרא

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. מהי האווירה בשיר "אשכים לבית השר"? הסבר את דבריך. (6 נקודות)

ב. פרש את הבית האחרון בשיר, והסבר את הקשר שלו לבתי השיר שלפניו. (6 נקודות)

4. ציון הלא תשאלני; לבִּי במזרח / ר' יהודה הלוי

לפניך בתים 17-21 מן השיר "ציון הלא תשאלני". קרא אותם וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריהם.

יָנַעַם לְנַפְשִׁי הַלֵּךְ עִרְם וַיַּחֲף עָלַי / חֲרָבוֹת שְׁמָמָה אֲשֶׁר הָיוּ דְּבִירֶיךָ,
בְּמָקוֹם אֲרוֹנְךָ אֲשֶׁר נִגְנִזוּ, וּבְמָקוֹם כְּרוּ- / בֵּינְךָ אֲשֶׁר שָׁכְנוּ חֲדָרֵי חֲדָרֶיךָ!
אֲגִזָּה וְאֲשַׁלִּיךְ פָּאֵר נִזְרִי וְאֶקֶב זְמַן, / חֲלַל בְּאַרְץ טְמֵאָה אֶת נִזְרֶיךָ –
אֵיךְ יַעֲרֹב לִי אֶכֶל וְשִׁתוֹת בָּעֵת אַחֲזָה, / כִּי יִסְחָבוּ הַקְּלָבִים אֶת כְּפִירֶיךָ?
אוֹ אֵיךְ מְאוֹר יוֹם יִהְיֶה מְתוֹק לְעֵינַי בְּעוֹד / אֶרְאֶה בְּפִי עֲרָבִים פְּגָרֵי נִשְׁרֶיךָ?

א. פרש בתים אלה, הצג רעיונות דומים הנזכרים הן בשיר זה הן בשיר "לבִּי במזרח", והסבר אותם. (8 נקודות)

ב. הצג שתי דוגמאות להגזמה. דוגמה אחת מבתי השיר "ציון הלא תשאלני" שלפניך ודוגמה אחת מן השיר "לבִּי במזרח", והסבר כיצד דוגמאות אלה תורמות להדגשת הרעיון המרכזי המשותף לשירים אלה. (4 נקודות)

פרק שני — מחזה (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 5-6.

לישרים תהילה / ר' משה חיים לוצאטו

5. בחר בשלוש מן הדמויות האלה: יושר, רהב, סכלות, המון, וכתוב מהו הקשר בין שלוש הדמויות שבחרת ובין הדמות תהילה.

מה מאפיין את הקשר בין תהילה ובין כל אחת משלוש הדמויות שבחרת? הסבר והדגם את דבריך.

6. ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. בחר בשתיים מן הדמויות האלה: אמת, דמיון, סבלנות, והסבר את תפקידן במחזה.
(6 נקודות)

ב. לפניך שני קטעים מן המחזה (1) ו-(2). בחר באחד מהם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) שכל: בִּין לְהַבּוֹת חֹם, בִּין חֲרָבוֹנִי קִיץ
קְדָרוֹת עֲרָפֶל עַתָּה כְּסוּ שָׁמַיִם,
תַּחֲלִיל לְקוֹל רַעְמָם אֶרֶץ מִתְחַת,
בְּבָרֶק בְּחַץ בָּרֶק וּכְפָרֶק רוּחַ
הָרִים כְּנִבְלֵי חֶרֶשׁ,
אֵל-קוֹל הַמּוֹן הַגָּשֶׁם
עַתָּה תַּחֲרֹשׁ כָּל-אֶזֶן,
יִחָדּוּ יְנוּסוֹן כָּל-חֵיתוֹ בַּיָּעַר,
יִדְאוּ בְּנֵי יוֹנָה אֵל-חֲגִי סֶלַע, -
רַגַע בְּהוֹד אוֹרוֹ הוּא יִזְרַח שָׁמַשׁ,
יִבְקַע וְהַפִּיץ כָּל-עֵמֹ וְחֶשֶׁךְ,
וַיְהִי כְּלֹא הָיָה אֵז כָּל הַסָּעִר;

(2) סכלות: עתה, גברתי, שבתתי
 ובפי פלאים, משמעים גבהלתי.
 רהב לאטו את-תרמית בינער
 מתהלכים היו, עת נראה פתע
 ערוב מאד קבד (לבי ינוע
 מדי אדבר); דב, נמר ונחל
 רבים כחול הים, ניתעבו
 אותם כשה אחד לטרף גם-יחד.

[...]

רהב ותרמית אז מהם נמלטו
 וימקרו וישובו העירה.

אל מי פונה הדובר בקטע שבחרת? הסבר את דבריו, וכתוב מדוע הוא אומר אותם.
 (14 נקודות)

פרק שלישי — שירה חדשה (24 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 7-9 (לכל שאלה — 12 נקודות).

7. רחל / א' מרגלית

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך ציטוטים (1)-(4) מן השיר "רחל". בחר בשלושה מהם, וענה על השאלה שאחריהם.

(1) וְסִפֵּר לָךְ בְּנִי וּבְנוֹתָיו וּכְאֲבוֹ וּשְׁלוֹמוֹ.

(2) וְרָקַם אֶתְךָ מִחֶרֶץ וְגִנַּח אֶתְךָ אֶתְמַלּוֹ [...]

(3) [...] וְלִבָּם הִקְשָׁה

כָּבֵד תּוֹלָה עַל קוֹלֵב פִּתְחָךְ אֶת פְּסוּי

שְׁרִיוֹנוֹ [...]

(4) וּבְכִיךָ הִתְמִיד מִחֻלְחָל בְּגָרוֹנוֹ

הַיָּבֵשׁ הַחֲכוּךְ, הַלְבֵדִי.

על פי שלושת הציטוטים שבחרת, אפיין את הקשר בין הבן לאמו. (8 נקודות)

ב. ציין והדגם שניים מן האמצעים האמנותיים בציטוטים (1)-(4). (4 נקודות)

8. בטול; עניוּתִי ועוֹשרךְ / צ' יאיר

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך קטע מן השיר "ביטול" וקטע מן השיר "עניוּתִי ועוֹשרךְ", קרא אותם וענה על השאלה שאחריהם.

בטול / צ' יאיר

רוֹקְנֹתִי אֶת נַפְשִׁי
מִכָּל רְצוֹנוֹתִי –

אֲזִי צִקְקֶה רְצוֹנְךָ
בְּכָלִי הָרִיק, [...]

עניוּתִי ועוֹשרךְ / צ' יאיר

כִּי בָתְתִי לְךָ

אֶת הַכָּל

וְהִצַּגְתִּי רִיק

מִכָּל קִנְיָנִי –

אֶתָּה אֶת

עוֹשֶׁרְךָ שֶׁלִּי

נָתַתָּ לִּי.

בשני קטעי השירים שלפניך מובע רעיון דומה. הסבר והדגם רעיון זה. (8 נקודות)

ב. בחר באחד מן השירים, "ביטול" או "עניוּתִי ועוֹשרךְ", והסבר כיצד מבנה השיר שבחרת מסייע להמחיש את הרעיון המרכזי בשיר. (4 נקודות)

9. שיר שלא נלמד

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אַל הַחוּף / ה' תראל

הַסְפִּינוֹת הַהֲדוּרוֹת
שֶׁיֵצְאוּ לַיָּם הַגָּדוֹל
נָסוּ
לְשִׁכְחַ
אוֹרוֹ הַטּוֹב
שֶׁל הַמַּגְדָּלוֹר
הַנֶּאֱמָן.

וְעִין הַפֶּנֶס הַזָּמָן,
הַנִּשְׁאַה מִגֵּל וּמִקְצָף,
מְאוֹתָת
עֲדִיָּה
בְּשִׁלּוֹה בּוֹטָחַת:
רַק זֶה הַדֶּרֶךְ
אַל הַחוּף!

הספינות, המגדלור והפנס הם סמלים שבאמצעותם נבנית המשמעות של שיר זה.

הסבר והדגם קביעה זו.

פרק רביעי — פרוזה (סיפור חסידי, סיפור קצר) (20 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 10-13 (לכל שאלה — 10 נקודות).

סיפור חסידי

10. השם המאיר — החוזה ובעל העגלה / וואלדען

הסיפור "השם המאיר — החוזה ובעל העגלה" בנוי מסיפור מסגרת וסיפור פנימי.

הסבר כיצד סיפור המסגרת והסיפור הפנימי מאירים זה את זה.

11. וגילו ברעדה / א' כי טוב

הסבר והדגם את תרומתו של מוטיב התפילה לבניית משמעות הסיפור "וגילו ברעדה".

סיפור קצר

12. אחד מאלה / הרב דוד זריצקי

בחר בשני קטעים מן הסיפור שהרשימו אותך, והסבר מה הרשים אותך בקטעים אלה.

בסס את הסברך על הסיפור.

13. מעשה בזוג נעליים / הרב דוד זריצקי

לנעליים בסיפור יש תפקיד בעיצוב הדמויות ובעיצוב מערכת היחסים ביניהן.

הסבר והדגם קביעה זו.

פרק חמישי — נובלה וספרות מתורגמת (12 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 14-15.

נובלה

14. וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

ביצירות ספרות רבות ההתנהגות והמראָה של הדמויות משמשים אמצעי לאפיון עקיף שלהן. תאר את ההתנהגות של וולודיה ואת המראה שלו, והסבר מה הם מלמדים על דמותו.

סיפור מתורגם

15. פייבלה הזקן / בר סוקולוב

ביצירות ספרות לעתים יש לְזמן תפקיד מרכזי בעלילה ובאפיון הדמויות ומצבן. תאר את הזמן (יום, לילה, עונות השנה, תקופות בחיי האדם) בסיפור "פייבלה הזקן", והסבר את תפקידו.

בהצלחה!